

ТЕМБРИ МАЙСТЕРНОСТІ

УДК 821.161.2 “18/19”–1.09 І.Франко.07

“І ТУ СТРАШНУ ІСТОРІЮ ЧИТАЮ У ВЛАСНІМ СЕРЦІ”: “ПОВІСТЬ ПРО ДІЯННЯ СВ. АПОСТОЛІВ АНДРІЯ І МАТВІЯ” І ПОЕЗІЯ І. ФРАНКА “ЯК ГОЛОВА БОЛИТЬ!..”

Ярослава МЕЛЬНИК

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 79000 Львів, Україна*

У статті простежено взаємодію коду апокрифічної літератури з індивідуально-авторською естетичною системою І. Франка. Розглянено спосіб рецепції і характер трансформації “Повісті про діяння святих апостолів Андрія і Матвія...” у поезії І. Франка “Як голова болить!..”

Ключові слова: апокриф, код, інтертекст, візія, інтерпретація, трансформація.

У корпусі текстів І. Франка, навіяних апокрифами, поетична картка “Як голова болить!..” посідає доволі осібне місце. Особливість цього вірша порівняно з іншими апокрифічно маркованими текстами митця – у характері трансформації первозору: літературну тему (історію святого апостола Матвія в країні людожерів) поет транспонує на власне життя, на свої надто особисті переживання, які або “страшно”, або “трохи соромно” нести “на розпуття шляхове”. “Ви немов жалуете на себе, що витримали там, де другий луснув би або “розійшовся” [...]. Тільки то не шумовина, пане товаришу, оте, що вилилось у Вас на папір. Коли серце “обкипає”, то вже, звісно, не шумом, а кров’ю. Мені Ваші вірші здалися червоними, а шум звичайно сивий буває, часом білий”, – писала І. Франкові Леся Українка про одзвук в її душі двох його поетичних карток “Із дневника” – “Опівніч. Глухо. Зимно. Вітер виє...” і “Як голова болить!..” [12, с.13, 17–18].

Але перш ніж повести мову про біографічну зумовленість поезії “Як голова болить!..”, коротко про її інтертекст, про “**Polstx / Ź d'ari styhx**
af' Andr ai ŪMat 9 aai Ūkopostrada[- w gad`Ij/ 4d c'ai Ūkos
ps ri by[- Gxrn[i mspHqzai Ūyinx / Ūa om/ bra] ri byw/ `I ci
/ ŪŪw prael amō wr” (така повна назва української редакції цієї пам’ятки). Повість ця належить до однієї з найрозлогіших паростей ранньохристиянського неканонічного епосу – Апостольських діянь (πράξεις), “мандрів” (περίοδοι), “чудес” (θαύματα), “мучень” (μαρτύριου, τελειωδής), авторство чи, радше, редакторство яких приписують гностикові Левкієві Харіну. Грецький

оригінал пам'ятки сягає II ст., церковнослов'янські списки – XIII. Серед останніх – найдавніші публікації сербського та болгарського ізводу, з кінця XV – поч. XVI століття походить український список зі збірки Університетської бібліотеки у Львові, XVI ст. датовані також російські редакції апокрифа.

До розряду “хибних” книг апокрифічні Діяння апостолів потрапили відразу ж після їхнього виходу в духовно-комунікаційний простір ранньохристиянського світу. Так, уже в Каноні Мураторі натрапляємо на таку інвективу, спрямовану проти щораз більшої кількості апокрифічних Діань апостолів: “Діяння всіх апостолів записані в одній книзі” [9, с.193]. Як вимисли еретиків потрактував Діяння Андрія, Йоана та інших апостолів Євсевій Кесарійський у своїй “Церковній історії” [6, с.104]. Псевдоєпіграфічна апостолиада ввійшла також до “Переліку книг апокрифічних, які нами не приймаються” “Декрету папи Геласія”, заборонив книгу Левкія Харіна й VII Вселенський собор (787): “Анафема всьому написаному тут, од першої літератури до останньої! Нехай ніхто не переписує її! Вважаємо за необхідне спалити її!” [1, с.192].

Але попри суворі перестороги та анафема апокрифічні Діяння апостолів упродовж віків переписували не раз. І робили це не лишень побожні грамотії, що шукали в них духовної поживи, але й багато літераторів також. Останні, звісно, по-своєму. Оминаючи численні західноєвропейські середньовічні переробки апокрифічної апостолиади (зацікавленого читача відсилаю до передмови І.Франка до третього тому “Апокрифів і легенд з українських рукописів”, де поряд із низкою спостережень подано доволі обширну літературу питання), а також “ходіння” апокрифічних апостольських діянь у нашому письменстві, не можу, проте, не згадати про їхній відгук у пізнішій європейській літературі, яка завдячує цьому пластові “таємних” книг такими шедеврами, як “Quo vadis?” Генріха Сенкевича, інтертекстом якого став знаменитий епізод із апокрифічних “Діань Петра”, а також “Фауст” Гете, окремі епізоди якого сягають відомих Псевдо-Клементин, першого християнського роману.

“Наснована на тонесеньку ниточку” (І. Франко) Священної історії – на рядки Благовісті про розподіл Ісусом світу поміж апостолами перед своїм Вознесінням (Мт. 28:19, Мк. 16:15, Йо. 20:21) і на коротенький уступ Першого Послання апостола Петра про його проповідь у Понті (1:1–2), “Повість про діяння святих апостолів Андрія і Матвія”, як і інші тексти гностичної апостолиади, поєднала в собі різні культурно-релігійні традиції: передання про місійну подорож апостолів із Єрусалиму на Чорне море (“спершу на [відоме] узбережжя, згодом до диких племен Кавказу й кіммерійського Херсонесу”) [15, с.613], “переплетені з місцевими легендами оповідання грецьких колоністів про Чорноморське узбережжя, сюжети та образи морських казок, а також елліністичної літератури, у першій лінії “Одіссеї” Гомера” [15, с.613].

До речі, щодо місця легендарних мотивів у текстовій структурі “Повісті про діяння святих апостолів Андрія і Матвія”. Відзначаючи вслід за іншими вченими (Г. Гутшмідтом, Р. Ліпсіусом, Е. Добшіцем, О. Веселовським) синкретичний характер апостолиади “таємних” книг, І. Франко особливо підніс у полігенезі апокрифів про Андрія та Матвія лепту “дивного” міста Корсуна: “Корсунь, грецький Херсонес чи Херсонес Таврійський, стародавня колонія гераклійців, був здавна,

ще від Гомерових часів, країною вигнання й чудес. Туди з Авліди перенесла чудесно Артеміда посвячену їй Іфігенію, відси черпав Геродот свої відомості про андрофагів-людоїдів, які дивовижною луною відбилися [...] в апокрифічному оповіданні про пригоди св.Матвія й Андрія у тих людоджерів на північному березі Чорного моря” [13, т.34, с. 126–127].

Ще дивовижніше апокрифічне оповідання про святих апостолів Матвія та Андрія відбилося в тексті самого І.Франка. “**W dñj / ßj**” випав апостолові Матвію “**vr bñ iŮ w stran `ly# 4d cñ: “Tñ b Ůi pi gadatopri H \ba 4dñh=á ri wedy pñh=án= 4dñh= p' t `l; - i Ůr' vxpñh= i Ůiv s \kop `l |ag- d=] a ßñ \ah= i ŮŮ nah= eßau / Ůái Ůlah= i ßñby ßñ / Ůra / l' [w dñh= w t mi c=ài Ůr \ dpost a \ñh= i ßx 4sti tr \w s li =-**” [2, с.126]. Із в’язниці Матвія (а також мужів 210, і жінок 100, і дітей 49) вибавляє апостол Андрій, що на повеління Ісуса Христа разом зі своїми учнями прибуває до країни людоджерів. Далі легенда оповідає про те, як Матвія та Андрієвих учнів підхопила небесна хмара “**i Ůpd ðñ ih ra g r=á i Ůd v P tr' s d cñ ã rñ / dyññ**” [2, с.133]. Натомість на долю самого Андрія, що залишається серед людоджерів, випадає багато страж-дань. Проте з Божою допомогою він не тільки звільняється від своїх мучителів, але й, проповідуючи науку Христову **i 1dññ gada `ly# 4d cñ (cñ - ih w li `ñ lvñ)**, чинить немало чудес, найбільшим з яких є навернення дикого племені людодїдів до істинної віри.

Такий сюжет цієї давньої повісті, яку І. Франкові лучилося знайти, лагодячи до публікації другу частину третього тому кодексу “Апокрифів і легенд з українських рукописів” – “Апокрифи новозавітні. Б. Апокрифічні діяння апостолів”. У цьому місці, либонь, варто звернути увагу на два моменти: на хронологію і на те, що відкриттям “Повісті про діяння святих апостолів Андрія і Матвія” як прототексту досліджуваної поезії завдячуємо Дмитрові Козію [8, с.479].

Отож, про хронологію. Поетична картка “Як голова болить!..” датована 2 грудня 1901 р. “Апокрифічні діяння апостолів”, де уміщено вже згадану “Повість про діяння святих апостолів Андрія і Матвія” з рукопису Університетської бібліотеки у Львові кінця XV – поч. XVI ст., а також ще одну пам’ятку апокрифічної апостолиади, що функціонувала на українських літературних теренах, “**M riestgpañ a Mat 9 - eñ ista**” зі збірки XVI ст. бібліотеки Оссолінських, побачили світ наступного (1902) року, проте з епістолярію письменника знаємо, що цей том був готовий до друку ще 1901 р. [13, т.50, с.168, 179].

Прикметно, що спосіб трансформації Dichtung und Wahrheit (“літературного” в “дійсне”) І. Франко не полишає за поетичною заслоною, а “мистецькою рукою” (М. Мочульський) детально описує процес народження своєї візії (поезія “Як голова болить!..”, обіч таких творів, як “Над великою рікою”, “Перехресні стежки”, “Ніч. Довкола тихо, мертво...”, “Іван Вишенський”, “Блюдіться біса полуденного”, “Великий шум”, – знакова у Франковому візійному корпусі),

описує “подібно як Достоевський процес своєї епілепсії, Мопассан процес діяння етеру, а Герман Нотнагель процес умирання” [10, с.59].

Як голова болить!
 Пожовклі карти
 Рукопису старого помаленьку
 Перебігають стомлені очі,
 А в голові грижа, немов павук,
 Снує сітки, немов штукар у тьмі
 Пускає сині, білі, пурпурові
 Ракети, огняним млинком вертиться,
 То вказує в бенгальським світлі дикі
 Якись появи, що з тих карт пожовклих
 Зриваються, немов осінні листя
 Під подихом хуртовини... [13, т.3, с.171].

“Перші Франкові галюцинації, – спостеріг Михайло Мочульський, – з’являлися вночі, себто тоді, коли його мозок був страшенно втомлений, бо ж знаємо, що поет, незважаючи на свою недугу, перевтомлював себе невсипущою літературною працею. На зміст галюцинацій, без сумніву, мала вплив і його жива поетична фантазія” [10, с.103]. Наведені рядки – початок поезії “Як голова болить!..” – промовисте підтвердження цих спостережень критика.

На семантику поетичних візій І. Франка немалий вплив мала також і його лектура. Оті “пожовклі карти рукопису старого” (до свого авторського тексту поет майже “живцем” переніс цілий уступ з апокрифічної легенди, що змальовує поневір’яння апостола Матвія в країні людоджерів, передавши цей уривок прекрасним білим віршем, за обсягом це найбільший “чужий” фрагмент поезії “Як голова болить!..”) зродили автоскопію поета зі святим Матвієм, стали тією декорацією, на якій розгортається вже його, Франкового, “серця драма”:

І вже щеза з перед очей рукопис
 І ту страшну історію читаю
 У власнім серці: як я заблукався
 У город – будь ім’я його прокляте! –
 І посно мене отруйним зіллям,
 Як очі вибрано мені, щоб я
 Не бачив, хто мене й пощо в’яже,
 І як замісто хліба довго-довго
 Я годувавсь ілюзій диким зіллям [13, т.3, с.171].

Витоки цієї повної духовної дезорієнтації, загубленості у світі, а відтак і зневіри автора щодо буття (тотожність ліричного героя та біографічного автора аналізованої поезії ще, здається, ніхто не піддавав сумнівові), криються в життєвій основі, у психобіографічних чинниках поетових “днів журби” (картка “Як голова болить!..” – родом саме звідси), пояснюють Франкові дослідники, шукаючи при тім більших чи менших слідів тих “металевих ниток”, де твір митця “в’язався з його власним життям” (гляди, зокрема, останнє прочитання аналізованої поезії Богдана Тихолоза) [11, с. 318–327].

Серед тих “гранично скрутних життєвих обставин”, що, сублімувавшись, “витворили трагічно-песимістичну тональність” [11, с. 320] медитації “Із дневника”, як, додамо, і цілої низки інших – “і то найсильніших” (В. Лукич) Франкових поетичних текстів (“Опівніч. Глухо. Зимно. Вітер виє...”, “Майові елегії”, “Ти знов літаєш надо мною, галко”), сповнених “глибинної течії індивідуального болю” (О. Колесса), передчуттям невідворотного кінця, – тяжка, як виявилось не-вдовзі, невиліковна недуга, що вже тоді підступала до поета все ближче і ближче. “Йому було так гірко взимі 1902 року, що йому здавалося, що вже наближається скорий кінець його життя або божевілля” [10, с.104], – писав Михайло Мочульський, наводячи оті розпачливі рядки:

Ти знов літаєш надо мною, галко,
І кричеш горя пісню монотонну.
.....
Моє ти фатум, невідступна зморо,
На мозок мій нещасний кандидатко,
Не крич так зично, не лети так падко!
Не бійсь, піде твоя побіда гладко!
Я не втечу! Впаду вже скоро-скоро! [13, т.3, с. 152].

Чи не це гірке усвідомлення неминучості здійснення присуду долі спричинилося значною мірою до погляду поета на своє минуле “крізь чорні окуляри” (В. Дорошенко), як на оману, як на ілюзії.

Тут одійдемо трохи вбік і пригадаємо, що в час недуги І. Франко так само через чорні окуляри починає дивитися на свої стосунки з деякими людьми зі свого найближчого оточення, із Михайлом Грушевським зосібна. “Те, що колись він здержував силою свого духу та розуму, всі колишні – справжні чи уявні – удари та кривди тепер спливли з глибин підсвідомості і прибрали гіпертрофованих форм”, – пояснював Володимир Дорошенко основну причину тодішніх нарікань І. Франка на М. Грушевського [5, с.10].

Якщо ми вже торкнулися теми віддзеркалення недуги митця в його художніх текстах, відзначимо також, що печать хвороби простежується не тільки на змістовому рівні тих чи інших Франкових текстів, але й на поетикальному. Характерно, що саме з особливостями психофізичної структури особистості І. Франка пов’язував Леонід Білецький генезу такого вагомго місця візій в естетичній системі поета: “Страждання і хвороба виделікатнюють нервову систему й усю духову структуру Франка. І в останній добі його творчості (за Л. Білецьким – це кінець 90-х – поч. 900-х рр. – Я. М.) я відчуваю уже моменти епілептичного здегенерування його духа, і ухо поета почало відкриватися для прийняття таємничого, містичного світла, і творча уява поета, що спричинювалася до витворення найвищих скульптурних образів, картин метафізичного стилю, ся уява перебивається творчою уявою м і с т и ч н о ю, химерною чи примарною, наслідком таких уявно-творчих перебоїв у поезії І. Франка з’являється нова форма – форма візій [...]. Але ся прикмета поетичної творчості не лише не зменшила вартості його поетичних творів, а, навпаки, підняла їх ще на вищий щабель, надала ідеям і образам поета ще глибшої перспективи – абстрактно-емоційної і містичної” [3, с.231].

Повертаючися знову до наведеного вище уривка поезії “Як голова болить!..” – картини автоскопії поета зі святим Матвієм, зауважу, що крізь ампліфікований тут образний ряд (сліпоти, отруйного зілля, хліба) випрозорується не лишень текст-палімпсест – апокрифічна легенда, а й не менш виразно прочитуються образи-символи з євангельського семантичного поля. Пам’ятаємо євангельський образ хліба як дару Божого (Лк.11:3) – найвеличнішого з усіх дарів (Мк.14:22), як символ Слова Божого, що його належить споживати повсякчас (Мт.4:4), символ Самого Христа Спасителя, що є істинний хліб небесний, хліб життя, живий і животворящий. “Ісус же їм: “Я – хліб життя. Хто приходить до мене – не голодуватиме, хто в мене вірує – не матиме спраги ніколи” (Йо. 6: 35). “Я – хліб живий, що з неба зійшов. Коли хтось цей хліб їстиме, житиме повіки. І хліб, що його я дам, це – тіло моє за життя світу” (Йо. 6: 51).

Усе це створює в текстовій структурі Франкової медитації архетипну модель із підкреслено універсальним етичним значенням. Ці рядки поета значущі й поза своєю автобіографічністю. Мабуть, не випадково, публікуючи поезію “Як голова болить!..” 1906 р. вдруге (у циклі “Із книги Кааф” збірки “Semper tiro”), І. Франко зняв заголовок “Із дневника”, під яким уперше (в 11 книжці ЛНВ за 1902 р.) як частина ліричного диптиха разом із віршем “Опівніч. Глухо. Зимно. Вітер виє” побачила світ ця поетична картка.

Художнє осмислення ідеї втрати довір’я до буття, як жниво людини, що “замість хліба довго-довго” годувалась “ілюзій диких зіллям”, – наступний мотив вірша “Як голова болить!..” – так само містить два пласти: як на семасіологічному рівні тексту, так і на інтертекстуальному.

Так, за втратою довір’я до буття самого автора (суголосні поетичному дискурсові І. Франка мотиви безнадійності, душевної збентеги, подекуди навіть бажання власного небуття, звучать і в його епістолярію, як, наприклад, ось у цьому листі до Михайла Павлика: “Надто на мене находить часто психічна неміч, якась дика тоска, що й жити не хочеться” [13, т.50, с.91]), бачимо так само не тільки особисту драму поета, а й те, що, скажімо словами Лесі Українки, “не його одного обходить” [12, с.13].

А за ремінісценціями з апокрифічної легенди – біблійні та євангельські паралелі. Приміром, епізод звільнення Матвія апостолом Андрієм, перед яким відкриваються двері темниці, сягає канонічних Діян апостолів, де учнів Христа з в’язниці чудесною силою звільняє Ангел Господній (Діян. 5:19, 12:6–11, 16:25).

Перед Франковим героєм, на відміну від персонажів апокрифа й осіб Священної історії, двері темниці не відчиняються. Промінець надії на визволення, ледь блиснувши, –

А може... може, там
 Далеко десь, по той бік Чорномор’я,
 Маленька барка надува вітрила,
 І в ній сидить спаситель твій, що чудом
 Перепливе безодню, і ввійде
 В останню ніч у сю сумну темницю.
 І верне зір тобі, і скаже: “Встань і вийди!” [13, т.3, с.172].

гасне. Вирок – “Три дні ще, і тоді/ Час буде вивести його” – сприймається байдуже: “Мені не страшно. Що ж, три дні! Могли/ І зараз брать” [13, т.3, с.172].

“Таким кінцевим песимістичним зворотом, – зауважує Дмитро Козій, – змінює Франко цілковито настрої легенди” [7, с.480].

Про емоційно-тональну асиметрію між Франковим текстом (фінальним акордом поезії зокрема) і “Повістю про діяння святих апостолів Андрія і Матвія” – перегадом, а наразі ще декілька зауваг про літературні джерела цитованого наведеного вище сегмента вірша “Як голова болить!..” – апокрифічні та євангельські.

Із апокрифічним первовзором текстуально цілком збігається ось це місце Франкового вірша: “ Три дні ще, і тоді/ Час буде вивести його”. Так само тексту-прототипу сягає образ барки зі Спасителем (апостол Андрій на допомогу Матвієві припливає на барці з-за моря, керманичем у якій були Ісус Христос і два ангели з ним **“ / Ва си Оудіаѳем І х сѳум ”** І нарешті, рядок “Встань і вийди” – ремінісценція з Євангелія від Йоана, слова Ісуса, звернені до Лазаря (Йо. 11:43).

Що ж до емоційно-тональної асиметрії між Франковою поезією та апокрифічною легендою, то вона зумовлена відмінною стратегією обидвох текстів, різною концепцією героїв, урешті-решт, принципово іншою художньою ситуацією.

“Повість про діяння святих апостолів Андрія і Матвія”, незважаючи на суттєву теологічну та естетичну відмінність од канонічних Діань апостолів, попри, зокрема, замилювання її автора до різних чудес, гностичних у тім числі, – текст із виразною христологічною спрямованістю, з яскраво експлікованою семантикою образів Андрія та Матвія як виконавців волі Ісуса, свідомих своєї месійності. У сюжетну канву й образну систему “Повісті...” вплетено чимало догматичних екскурсів, цілих уступів зі Святого Письма, алюзій, ремінісценцій, цитат, напівцитат, парафраз, образів. Чільне місце в теології тексту належить молитвам, що виникають у кульмінаційні моменти сюжету, слугуючи імпульсом для його дальшого розвитку. “Просіть і дасться вам” (Мт.7:7, Лк. 11:9) – художнє розгортання цієї євангельської істини займає особливо значуще місце в семантичному просторі апокрифічної пам’ятки.

У цьому дидактичному елементі якраз і видно тенденцію апокрифічних апостольських діань, зазначав І. Франко, полемізуючи з таким компетентним знавцем апостольської апокрифіади, як Е. Добшіц, котрий вважав апокрифічні апостольські акти “попросту виплодами християнської белетристики, романами та повістями, писаними без серйозних доктринальних чи догматичних цілей...” [13, т.38, с. 175].

Герой Франкової поезії, опинившись у межовій ситуації (за К. Ясперсом, межові ситуації – Grenzsituation – це страждання, боротьба, вина і смерть), своє становище сприймає з повною резигнацією: “Не надійся нічого! Мовчи і жди!” [13, т.3, с.172].

Його довір’я до буття, як уже мовилося, поважно захитане. Але “чи може довір’я людини до буття спасти до нуля, чи можливе було б існування людини, пронизане абсолютним недовір’ям до буття? Тільки в стані розпаду є така можливість, але той стан не міг би тривати. Коріння життя дуже цупке, і навіть

тоді, коли людина кидається в безнадійності, десь на дні душі тліє іскра довір'я до буття" [7, с.20], – розмірковує Дмитро Козій, прочитуючи цілий корпус художніх текстів І. Франка саме в парадигмі довір'я до буття.

Знаменно, що цю "іскру довір'я до буття" у Франковій поезії спостерегла саме Леся Українка, авторка "Contra spem spero" (зринає в пам'яті "Без надії надія" апостола Павла), конгеніальне прочитання якої диптиха "Із дневника" підкреслила Лариса Бондар: "Поет відчув поета, геній зрозумів генія" [4, с.241]. "Ви, певне, знаєте легенди про в'язнів-богатирів, – зверталася Леся Українка до поета з далекого Сан-Ремо в січня 1903 р. – Ото сидить такий в'язень у темниці не рік, не два, і здається йому, що він осліп, але то сліпа та ніч, що навколо нього, і здається йому, що він старий, але то стара та в'язниця, що ховає його, і думає він, що його кайдани все міцні, але кайдани давно їх власна ржа перетяла, тільки в'язень не вірить своїм рукам і не пробує їх сили. І тільки для того потрібний той якийсь рятівник з-за Чорномор'я, щоб гукнути: "Встань!", щоб від гуку здригнувся в'язень і щоб розсипались кайдани на руках, а тоді вже вільними руками в'язень сам вивалить двері старої темниці і п о б а ч и т ь, що є ще світло сонця і для нього..."

Ні, справді, здається мені, що в тих легендах багато правди. І я думаю, що, коли по наказу тавматургів: "Встань і йди!" – мертві і хворі люди справді вставали і йшли, то, певно, вони не були такі мертві і такі хворі, як здавалось. І хто марить для себе про таке чудо, то чи не єсть то якесь несвідоме почуття, що йому справді досить тільки почути слова: "Встань і вийди!", щоб встати і вийти? Коли так, то нащо ждати "барки з Чорномор'я"... Нащо вичікувати тії кабалістичні "три дні", а не вийти зараз таки в перший день, ледве сторожа хоч трошки одхилить двері?" [12, с.16–17].

Шерег творів І. Франка після "сумоглядних співів" "днів журби" – підтвердження, більш аніж промовисте, Лесиної проникливості. Згадаймо бодай "Мойсея", цю поему "подоланого сумніву" (М. Зеров), з її гімном життю ("Бо життя – се клейнод, хіба ж є/ Що дорожче над нього!") [13, т.5, с. 240], Франкові передмови до останніх збірок, що вражають дивовижним оптимізмом тяжкохворого митця, закоханістю в життя, у "той найвищий скарб у житті чоловіка, в яким він ніколи не повинен зневірюватися" [13, т.38, с. 484]. Так писав І. Франко в передньому слові до збірки "Батьківщина" (1911), подібні настрої звучать і в його останніх листах, змушуючи нас щоразу замислюватися над глибиною людської природи, таємницями її психіки.

І ще про одне проникливе прочитання І. Франка, тепер уже нашого сучасника Юрія Шевельова. "Вища правда в тому, що людина сильніша, ніж їй здається, що вона може йти поза межі позірно можливого", – писав Юрій Шевельов, стверджуючи, що "любов до життя впливає в Франка з пізнання смерті": "Як приречений Коцюбинський написав у своїх останніх творах х в а л у ж и т т ю, так зробив це і Франко в тетралогії – "Мойсей" (поезія), – "Сойчине крило" (проза), – "Під оборогом" (мемуари), – "Отвертий лист до галицько-української молодіжи" (публіцистика)" [14, с.96, 94].

1. Акты Вселенских соборов. – Казань, 1891. – Т. VII.
2. Апокрифи і легенди з українських рукописів. Зібрав, упорядкував і пояснив др. Ів. Франко. – Львів, 1902. – Т. III. Апокрифи новозавітні. Б. Апокрифічні діяння апостолів.
3. Білецький Л. Хто такий Франко для українського народу // ЛНВ. – 1926. – Кн. 7–8.
4. Бондар Л. Відлуння (штрих до взаємин Івана Франка та Лесі Українки) // З його духа печаттю... Збірник наукових праць на пошану професора Івана Денисюка. – Львів: Видавничий центр ЛНВ ім. Івана Франка, 2001. – Т. 1.
5. Дорошенко В. Іван Франко і Михайло Грушевський // Сучасність. – 1962. – № 2.
6. Евсевий Памфил. Церковная история. – М.: Издание Спасо-Преображенского Валаамского монастыря, 1993.
7. Козій Д. Довір'я до буття (Спроба ввійти в духовний світ Івана Франка) // Листи до приятелів. – 1966. – Кн. 11–12.
8. Козій Д. До генези Франкових легенд // Наша культура. – 1935. – № 8.
9. Мецгер Б. М. Канон Нового Завета: Происхождение, развитие, значение. – Оксфорд: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 1998.
10. Мочульський М. Іван Франко: Студії та спогади. – Львів, 1938.
11. Тихолоз Б. Інтерпретація апокрифічного сюжету у поезії Івана Франка “Як голова болить!..” // З його духа печаттю... Збірник наукових праць на пошану професора Івана Денисюка. – Львів: Видавничий центр ЛНВ ім. Івана Франка, 2001. – Т. 1.
12. Українка Леся. Лист до Івана Франка від 13–14 січня 1903 р. // Леся Українка. Збір. тв.: У 12 т. – К., 1979. – Т. 12. Листи (1900–1913).
13. Франко І. Збір. тв.: У 50 т. – К.: Наук. думка, 1976–1986.
14. Шерех Ю. Пороги і Запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеології. Три томи. Т. 2. – Харків: Фоліо, 1998.
15. Lipsius R. Die Apokryphen Apostelgeschichten und Apostellegenden. – Braunschweig, 1883. – Т. 1.

**“AND I READ THAT DREADFUL STORY IN MY OWN HEART”:
“A STORY ON THE ACTS OF ST. APOSTLES ANDREW AND MATHEW”
AND I. FRANKO’S POEM “HOW ACHES MY HEAD”**

Jaroslawa MELNYK

*Ivan Franko National University of Lviv Philology Department
Universytetska st., 1, UA-79000 Lviv, Ukraine*

The interaction between the code of apocryphic literature and Ivan Franko’s individual aesthetical system has been outlined in the paper. The way of reception and the character of transformation “The Acts of Apostles Andreu and Matteu” in poetry “What a terrible headache!..”.

Key words: apocrypha, code, intertext, vision, interpretation, transformation.

Стаття надійшла до редколегії 12.03.2004
Прийнята до друку 20.05.2004